

בס"ד. ש"פ וארא, מבה"ח שבט, ה'תשכ"א

(הנחה בלתי מוגה)

לכן אמור לבני ישראל אני הוי' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצלתני גוי' וגאלתי גוי' ולקחתי אתכם לי גוי', הנהג' בפסוק זה חשיב ד' לשונות של גאולה, וכנגדם תיקנו ד' כוסות, כדאיאת במדרש⁵. ולפי זה צריך לומר שד' הלשונות של גאולה קאי על הגאולה דיציאת מצרים. וכן הוא גם בנוגע לגאולה העתידה ע"י משיח צדקנו בקרוב ממש, שהרי מצינו במדרש⁶ שד' הלשונות של גאולה הם כנגד ד' מלכויות, ככל, מדי, יון ומלכות אדום הרשעה, שזהו גלות האחרון, ומזה מובן שד' הלשונות של גאולה שייכים גם לגאולה העתידה. ובבחי"י איתא שמצינו דוגמתן ארבע לשונות של גאולה לעתיד לבוא, והוא שאמר הנביא (יחזקאל⁷) והוצאתים מן העמים וקבצתים מן הארצות והביאותים אל אדמתם ורעיתים אל הרי ישראל. ובזהר⁸ איתא שד' הלשונות של גאולה הו"ע ד' פעמים אמת שבאמת ויציב. וכשם שבאמת ויציב יש ד' פעמים אמת קודם עזרת וד' פעמים אמת בעזרת, כמו"כ גם בד' הלשונות של גאולה ישנו מה ששייך ליציאת מצרים ומה ששייך לגאולה העתידה. והנה, כללות השייכות דגאולה לענין האמת, מובן ע"פ מ"ש⁹ וארא גוי' ושמי הוי' לא נודעתי להם, ופירש"י לא נכרתי להם במדת אמיתית שלי, וביצי"מ נאמר לכן אמור לבני ישראל אני הוי', שהגאולה היתה משם הוי', מדת אמיתית. אך צריך להבין מהו ענין ד' הלשונות שהם ד' ענינים בגאולה. וגם צריך להבין מהו ענין ד' לשונות אלו בעבודת האדם, דכיון שכל ענין התורה הוא להורות דרך בחיי האדם איך להתנהג בכל עניניו, הרי גם בעבודת האדם צריך להיות הענין דד' לשונות של גאולה.

(ב) **ויובן** זה מענין התשובה, דהנה אמרו רז"ל¹⁰ אם ישראל עושין תשובה, נגאלין ואם לאו אין נגאלין, וכיון שהגאולה באה ע"י התשובה,

(5) פרשתנו שם, ו.

(6) לד, יג.

(7) ח"ב קטז, סע"ב ואילך.

(8) פרשתנו (וארא) ו, ג.

(9) סנהדרין צז, ב.

(1) פרשתנו (וארא) ו, רז.

(2) ראה גם רד"ה זה תרנ"ח (סה"מ תרנ"ח

ע' פז). תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' קלט).

(3) ירושלמי פסחים פ"י ה"א. ב"ר פפ"ח,

ה. שמו"ר פ"ו, ד.

(4) ירושלמי וב"ר שם.

הרי מובן, שכשם שיש ד' ענינים בגאולה, כמו"כ יש גם ד' ענינים בתשובה. וכמבואר בלקו"ת ד"ה מה טובו¹⁰ שיש ג' ענינים בתשובה, תשובה על עשיית הרע, ותשובה על העדר עשיית הטוב, ותשובה בנוגע לתורה, וכמ"ש¹¹ סור מרע ועשה טוב בקש שלום (שהו"ע התורה), שג' ענינים אלו (לא תעשה עשה ותורה) הם ג' הקוין שעליהם עומד העולם קטן זה האדם¹². וכיון שבתורה גופא יש ב' ענינים (כדלהלן), נמצא שיש ד' מדריגות בתשובה. והענין הוא, דהנה, הפירוש דתשובה הוא תשוב ה' (כדאיתא בזהר¹³ ובאגה"ת¹⁴), וישנם ב' מדריגות בתשובה, תשובה תתאה (תשוב ה' תתאה) ותשובה עילאה (תשוב ה' עילאה), ובכל אחת מהם ישנם ב' אופנים, העלאה והמשכה, והיינו, שבתשובה תתאה יש אופן של העלאת הה"א תתאה להוא"ו, ויש אופן שהוא בדרך המשכה מלמעלה למטה, המשכת הוא"ו להה"א, וכן גם בתשו"ע, יש תשובה שהיא בדרך העלאה, העלאת הה"א עילאה להיו"ד, ויש תשובה שהיא בדרך המשכה, המשכת היו"ד להה"א עילאה. וע"י ד' ענינים אלו בתשובה, נעשים גם ד' הענינים שבגאולה, דכיון שגם את העולם נתן בלבם (בלבו של אדם)¹⁵, לכן ע"י עבודת האדם בד' המדריגות דתשובה, נעשים גם ד' הענינים בהגאולה.

ג) וביאור הענין, דהנה, ראשית עבודת התשובה היא העבודה דסור מרע. ודוגמתו בענין הגאולה הו"ע והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, שזהו הדבר הראשון בגאולה, לא רק קודם ולקחתי אתכם לי לעם, שזה הי' בשעת מ"ת דוקא, אלא גם קודם וגאלתי גו', וגם קודם והצלתי גו', וכמארז"ל¹⁶ שעוד בהיותם במצרים בטלה העבודה מאבותינו, והיינו ביטול קושי שעבוד הגלות, שזהו"ע והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים. וענינו בעבודה הוא סור מרע, דהנה, סבל פירושו טורח של משא כבד¹⁷, וידוע שמשא וכובד שייך רק במת, משא"כ בחי שנושא את עצמו¹⁸, וכיון שקדושה הו"ע החיות, וכמ"ש¹⁹ הוי' אלקים אמת הוא אלקים חיים, הרי לא שייך בזה משא וכובד, ורק בדברים הנפרדים מאלקות, ששם הוא

16 ר"ה יא, רע"א. וראה אוה"ת פרשתנו ע' קפט.
17 ראה פרש"י ומהר"א עה"פ — הובא באוה"ת פרשתנו ס"ע קפה.
18 שבת צד, א.
19 ירמ"י י, י. וראה ירושלמי ברכות פ"א ה"ה. אדר"נ ספל"ד.

10 בלק עג, ב ואילך.
11 תהלים לד, טו.
12 ראה נתחומא פקודי ג.
13 ח"ג קכב, א.
14 פ"ד. — ראה לקו"ת שם עה, א.
15 קהלת ג, יא. וראה זח"א קצה, ב.
לקו"ת במדבר ה, ריש ע"ב.

מקום המיתה, שייך ענין המשא והכובד, וכמו ענין העון, כמ"ש²⁰ כבד עון. ועז"נ והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, דהיינו היציאה ממקום הכובד, שזוהי התחלת העבודה בהתשובה דסור מרע.

והנה ענין סור מרע הוא לא רק בנוגע לדברים האסורים שמגקה"ט, אלא גם בנוגע לדברים המותרים שמק"נ, וראי' לזה, דכיון שהגאולה באה ע"י התשובה דוקא, הרי בהכרח שהתשובה תהי' אצל כאו"א מישראל, וכיון שישנם כאלו שאינם שייכים כלל לדברים האסורים, וגם אצלם צריך להיות ענין התשובה, הרי בהכרח לומר שהתשובה היא גם על דברים המותרים שמק"נ. והיינו, דאף שזהו נוגה (ולא גקה"ט), מ"מ, הרי זה קליפה ולא הפרי, ולכן צריך לצאת מזה, ולא רק יציאה בלבד, באופן של אסורה²¹, אלא צריך להיות גם תשובה, שענינה הוא בחילא יתיר²², דוגמת התשובה שבחילא יתיר על דברים האסורים. ועוד זאת, דכשם שבועולם צריך להיות סור מרע שהר"ע היציאה גם מדברים המותרים שמק"נ, הנה כמו"כ בנפש האדם, שנפש הבהמית שבישראל היא מקי"נ²³, הנה העבודה דסור מרע היא היציאה מהנה"ב, והיינו, דאף שנפש האלקית מלוכשת בנה"ב, מ"מ, ע"י העבודה יכולים לפעול היציאה ממנה כו'.

ד) **ויובן** בהקדם הידוע שבענין ההתלבשות יש כמה אופנים²⁴. יש התלבשות באופן נעלה ביותר, שהמלוכש מושל ושולט על המלוכש, ויש המלוכש, ויש התלבשות באופן שהמלוכש מושל ושולט על המלוכש, ויש אופן התלבשות שבינתיים. דהנה, האופן היותר נעלה בהתלבשות הוא שהמלוכש מושל ושולט על המלוכש, וכמו בהתלבשות הכחות זה בזה, כמו כח השכל המתלבש בכח התנועה לכתוב איזה דבר שכל, שלא זו בלבד שכח התנועה אינו שולט על כח השכל, ולא זו בלבד שהוא סר למשמעתו, אלא עוד זאת, שהוא בטל אליו לגמרי, עד שבשעת מעשה אין לו מציאות לעצמו כלל, וכל מציאותו בשעה זו היא רק לכתוב את הדבר שכל, שזהו האופן היותר נעלה בהתלבשות. והאופן היותר תחתון בהתלבשות הוא שהמלוכש מושל ושולט על המלוכש, וכמו בענין הגלגולים רח"ל שנפש האדם מתגלגלת בגוף הבהמה, שאז הנפש היא

24) בהבא לקמן — ראה ד"ה לכן אמור תרע"ח הני"ל. ד"ה ואתה תצוה תרפ"ד (סה"מ תרפ"ד ע' קצה ואילך). וראה גם ד"ה ועברתי בארץ מצרים דליל ב' דחג הפסח שנה זו (תו"מ ח"ל ע' 207 ואילך).

20) ישע"י א, ד.
21) שמות ג, ג. וראה כתר שם טוב (בהוצאת תשס"ד) בהוספות ס"ח (ע' רצא).
22) זח"א קכט, ב.
23) תניא ספ"א.
24) תניא ספ"א.

בהעלם לגמרי, שהרי לא ניכר כלל בבהמה, לא בגוף הבהמה ולא בנפש הבהמה, שנמצא בה נפש אדם. ולא זו בלבד שהנפש היא בהעלם, אלא עוד זאת, שהנפש באה בגוף הבהמה באופן של התלבשות, שאין זה יחס של קירוב שכני²⁵ במקום בלבד, אלא, כמובן מהידוע בענין הצער שישנו בענין גלגולים שזהו אחד מעונשים היותר חמורים, שההתלבשות היא באופן שנפש האדם קשורה בהבהמה ונמשכת אחרי', ובכל מקום וענין שנמצאת הבהמה, נמצאת שם גם נפש האדם, מבלי יכולת לצאת משם. ומובן, שהנפש אינה יכולה לשחרר את עצמה משעבוד זה, שהרי כל שחרור צריך להיות ע"י גילוי, ומאחר שהנפש היא בהעלם לגמרי, הרי לא שייך שתשחרר את עצמה.

(ה) **והנה** ענין התלבשות נה"א בנה"ב הוא ג"כ ירידה גדולה, מאיגרא רמה לבריא עמיקתא²⁶, שהרי הנשמה בהיותה למעלה כתיב בה²⁷ חי הוי' אלקי ישראל אשר עמדתי לפניו, וכל כחותי' היו רק באלקות, וכמו כח הראי' שהוא באלקות, שהנשמה למעלה רואה אלקות במוחש, דכשם שלמטה רואים ענינים גשמיים במוחש, כך הנשמה למעלה רואה אלקות במוחש, וגם כח השמיעה שלה הוא באלקות, ששומעת הכרוזים העליונים כו', וכן ההשגה והאהוי"ר שלה וכל שאר הכחות הם בעניני אלקות, ולענינים גשמיים אינה שייכת כלל, שזהו מה שנתחדש בירידתה למטה להתלבש בגוף ונה"ב, שאז דוקא נעשים כחותי' שייכים לענינים גשמיים, אבל מצד עצמה הרי כל כחותי' הם רק באלקות. ויובן זה במכ"ש מנפש הבהמית, שהיא נפש רוחנית, ומצד עצמה (טרם שמתלבשת בגוף) כל כחותי' הם בענינים רוחניים, ורק בהתלבשותה בגוף, בכח הא"ס המפליא לעשות שמקשר רוחניות בגשמיות²⁸, נעשית שייכת לענינים גשמיים. ומזה יובן במכ"ש בנפש האלקית, שכל כחותי' הם בעניני אלקות, ואינה שייכת לענינים גשמיים כלל, ורק בירידתה למטה להתלבש בגוף ונה"ב נעשים כחותי' שייכים לענינים גשמיים.

והענין בזה, שבירידתה למטה אין הנשמה משגת אלקות כפי שהשיגה למעלה, אלא השגתה באלקות היא רק כפי ששייך לגשמיות, שהרי השגת הנשמה באלקות בהיותה למטה הוא ע"י הסברים ומשלים

27) מלכים"א יז, א. ועוד.
28) ראה רמ"א או"ח ס"ו סוס"א.

25) ראה מו"נ ח"ב פכ"ב. מפענח צפונות
פ"ח.
26) לשון חז"ל — חגיגה ה, ב.

דמבשרי אחזה²⁹, והיינו, שאינה משגת את עצם האלקות כמו שהוא בעצם, אלא רק מה ששייך לענינים גשמיים, שזהו מצד התלבשותה בגוף ונה"ב שאינם שייכים לאלקות. ואף שגם למטה ישנו ענין גילוי הנבואה, שהוא גילוי אלקות שלא ע"י ההסברים דמבשרי אחזה, הרי זהו ענין שנותנים מלמעלה בדרך מתנה לנשמות הגבוהות, ואין זה ענין שיכולים להגיע אליו ע"י עבודה, וכמ"ש הרמב"ם³⁰ שהנביאים היו מכוונים דעתם כו', ואעפ"כ אפשר שתשרה שכינה עליהן ואפשר שלא תשרה. ועוד זאת, שגם כשישנו גילוי הנבואה, צריך להיות הפשטת הגשמיות³¹, כמ"ש הרמב"ם³², וכמ"ש גם אדמו"ר הזקן בשו"ע³³ לענין חסידים הראשונים שהיו מתבודדים ומכוונים בתפלתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות כו' קרוב למעלת הנבואה. והיינו, שעם היות הנבואה גילוי מלמעלה בדרך מתנה, ולגבי הכח עליון הרי אין שום הגבלות כלל, מ"מ ה' צריך להיות הפשטת הגשמיות דוקא, כי, הנשמה בהיותה מלובשת בגשמיות הגוף, אי אפשר לה להשיג את עצם האלקות, וכל השגתה היא רק ע"י הסברים ומשלים כנ"ל. ועוד זאת, שע"י התלבשות נה"א בגוף ונה"ב נעשים הכחות דנה"א מלובשים בהענינים גשמיים, שהרי בישראל עיקר החיות היא מנה"א³⁴, ולכן הנה בכל עשיותיו הגשמיים מתלבשים כחות דנה"א, ועד שגם בדברים האסורים יש ג"כ התלבשות כחות דנה"א, וכמ"ש בתניא³⁵ שהוא כמשל האוחז בראשו של מלך ומורידו למטה וטומן פניו בתוך בית הכסא מלא צואה. והגם דכתיב³⁶ אשר שלט האדם באדם לרע לו, דשליטת האדם דלעו"ז באדם דקדושה היא לרע לו, לפי שסוכ"ס יברר אותו וכו', מ"מ, לפי שעה הרי זו שליטה כו'. והיינו שפעולת ההתלבשות דנה"א בגוף ונה"ב היא בשתים. הא', שע"ז נחסר ככחותיו הרוחניים כנ"ל, והב', שע"ז מכניס גם את הכחות דנה"א בענינים הגשמיים, ולפעמים גם בדברים האסורים. וע"ד מ"ש³⁷ כי שתים רעות עשה עמי אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות גו' נשברים. וענין זה הוא ע"ד המבואר

(29) איוב יט, כו.

(30) הלי' יסוה"ת פ"ז ה"הו. מו"נ ח"ב פל"ב.

(31) ראה רלב"ג שמואל"א יט, כ. רד"ק שם, כד. רד"ק ומצו"ד מלכים"ב ט, יא. תניא קו"א קנו, א (כ"מ"ש בר"מ פ' משפטים) — ראה שם קטז, ב.

(32) ראה פירוש המשניות להרמב"ם הקדמה לסנהדרין פ' חלק היסוד הו'. רמב"ם

הלי' יסוה"ת פ"ז ה"ו.

(33) ארו"ח סצ"ח ס"א. וראה גם הלי' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ה.

(34) ראה לקו"ש ח"י ע' 103 הערה 24.

(35) ספכ"ד.

(36) קהלת ח, ט. וראה תניא אגה"ק סכ"ה (קמא, א). לקו"ת במדבר ג, סע"א. ובכ"מ.

(37) ירמ"י ב, יג.

בסה"ק³⁸ בענין ההפרש שבין קטרוג הירח לחטא עה"ד, שבקטרוג הירח נעשה המיעוט (לכי ומעטי את עצמך³⁹) שנסתלקו הט' ספירות שבמלכות ועלו למעלה, ומזה נשתלשל אח"כ חטא עה"ד, שהטיל בה זוהמא⁴⁰, שזהו"ע ירדת המלכות במקום הקליפות, שרגלי' יורדות מות⁴¹. ועד"ז יש גם בהתלכשות נה"א בנה"ב ב' ענינים הנ"ל.

אך (ו) מ"מ אינו דומה התלכשות נה"א בנה"ב לענין הגלגולים, כי בגלגולים הנשמה היא בהעלם לגמרי, ואי אפשר לה לשחרר את עצמה כנ"ל, משא"כ בהתלכשותה בגוף ונה"ב הרי היא בגילוי, דהגם שהיא מלוכשת בנה"ב וכל הגילויים שלה הם ע"י ובאופן השגת נה"ב, וכנ"ל שהשגתה באלקות למטה היא רק ע"י ההסברים דמבשרי אחזה, ומטעם זה נקראת נפש השנית (כמ"ש בתניא⁴²), כי, כפי שהיא בפני עצמה אינה בגלוי כלל, ומה שבגלוי הוא הנה"ב, והגילוי דנה"א הוא רק כפי שהיא מלוכשת בנה"ב, מ"מ, להיות שיש ממנה גילויים עכ"פ, לכן ביכולתה לשחרר את עצמה. והיינו ע"י שמעורר את האהבה מסותרת שיש בכאו"א מישראל, וכמאמר רבינו הזקן⁴³ שכל איש ישראל אינו רוצה ואינו יכול להיות נפרד ח"ו, ואינו מסתפק בהתעוררות האהבה מסותרת בלבד, אלא מביאה גם בהבנה והשגה, והיינו ע"י שמתבונן במ"ש⁴⁴ ראה נתתי לפניך גו' את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע, שגשמיות העולם מצד עצמו הוא מות ורע, והעיקר הוא רק החיות אלקי שבו⁴⁵, ומסביר לעצמו ע"פ משל דמבשרי אחזה, שגוף האדם מצד עצמו הוא בבחי' מות, שהרי בצאת הנפש ממנו נעשה הגוף באופן כזה שמתרחקים ממנו עד קצה היותר אחרון, והעיקר הוא הנפש המחי' אותו, ומזה מבין ומשיג שכן הוא גם בכללות העולם, שהעיקר הוא החיות האלקי, וכידוע בפירוש הכתוב⁴⁶ לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי על כל מוצא פי הוי' יחי' האדם, שהמוצא פי הוי' הוא הניצוץ אלקי שבלחם, ועד"ז בכל שאר

38) עץ חיים שער לו (שער מיעוט הירח) תניא פי"ד (יט, ב). פי"ח (כד, א). פכ"ה (לא, ב).

39) חולין ס, ב.
 40) שבת קמז, א. זהר ח"א כח, ב.
 41) משלי ה, ה.
 42) רפ"ב.
 43) ראה סה"מ ה'שית' ע' 115. שם ע' 117. אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד ע' שפד (הועתק ב"היום יום" כה תמוז). וראה גם

44) נצבים ל, טו.
 45) ראה סה"מ תרצ"ב ע' מח. וש"נ.
 46) עקב ח, ג. וראה לקוטי תורה להאריז"ל עקב שם. כתר שם טוב סימן קצד. לקו"ת צו יג, סע"ב ואילך. סה"מ תרצ"ז ע' 207. ובכ"מ.

צרכי האדם, שהרי לחם כולל כל צרכי האדם⁴⁷. וכאשר משיג שהעולם מצד עצמו הוא מות ורע, אזי הוא רוצה לצאת ממנו, ושיאיר לו החיות אלקי שבעולם. וזהו ענין והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, שזוהי העבודה דסור מרע, שהיא היציאה מנה"ב, בב' הענינים, שיוצא מענינים הגשמיים והחומריים, ועוד זאת, שמאיר לו גילוי אור אלקי. וכיון שגם את העולם נתן בלבו של אדם, הנה כאשר פועל בנפשו היציאה דנה"א מהגבלת נה"ב, אזי נעשה עי"ז גם עליית המלכות, שזוהי בחי' הא' דתשובה, תשוב ה"א תתאה, שהו"ע עליית המלכות, ה"א תתאה.

ז) והנה אחרי העבודה דסור מרע, והוצאתי גו', צריכה להיות העבודה דעשה טוב, והו"ע והצלתי גו', מלשון צל ומקיף, שזהו בחי' האור המקיף שנמשך ע"י מעשה המצוות, כדאיתא בירושלמי⁴⁸ ע"פ⁴⁹ ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתך, שואשים דברי בפיך הו"ע התורה שהיא בבחי' פנימיות, ובצל ידי כסיתך הו"ע המצוות שהם בבחי' מקיף. והיינו, שהגילוי אור שנמשך ע"י העבודה דסור מרע, שבאה ע"י ההתבוננות שהעיקר הוא החיות אלקי והעולם מצד עצמו הוא מות ורע, הרי זה בחי' אור הממלא שמתלבש בעולמות. אך ע"י המצוות נמשך אור הסוכב שלמעלה מהעולמות, דזהו"ע ועשה טוב, טוב לשמים וטוב לבריות⁵⁰, דמצוות הם בחי' טוב, שנקראים מעשים טובים, וכמ"ש⁵¹ אמרו צדיק כי טוב, טוב בגימטריא י"ז, והוא מספר השם אהו"ה (שעולה י"ז) היוצא מר"ת את⁵² השמים ואת הארץ אני מלא⁵³, דהיינו בחי' אור הסוכב שהוא בשמים ובארץ בשוה ממש. וזוהי בחי' הב' שבתש"ו"ת, שהו"ע המשכת הו', דו' קאי על יחוד ז"א שלמעלה מאור המתלבש בעולמות, ובכללות הוא בחי' הסוכב.

ח) ואח"כ צריכה להיות העבודה דבקש שלום, שהו"ע התורה, וכמרוז⁵⁴ כל העוסק בתורה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה, וכן איתא ברמב"ם⁵⁵ ובספרי⁵⁶ שלא ניתנה תורה

47) ראה גם סה"מ תש"ח ע' 133 ובהערת
כ"ק אדמו"ר שליט"א שם.
48) תענית פ"ד סוף ה"ב.
49) ישע"י נא, טז. וראה לקו"ת במדבר ב,
ד.
50) קידושין מ, א.
51) ישע"י ג, יו"ד. וראה קידושין שם.
52) ירמ"י כג, כד.
53) שער הפסוקים להאריז"ל ישע"י מח,
א. וראה סה"מ תרצ"ב ע' קסג. וש"נ.
54) סנהדרין צט, ב.
55) סוף הל' חנוכה.
56) נשא ו, כו.

אלא לעשות שלום, שנאמר⁵⁷ וכל נתיבותי שלום. וענין השלום הוא יחוד ב' קצוות, גם קצוות הפכים. ולמעלה הו"ע יחוד סובב וממלא. והענין בזה, שע"י התורה ממשיכים אור הסובב שיאיר בפנימיות, והיינו, דאף שגם ע"י המצוות ממשיכים אור הסובב כנ"ל, הנה אופן ההמשכה ע"י המצוות הוא בבחינת מקיף, וע"י התורה הרי זה נמשך בפנימיות. וזהו"ע וגאלתי, כי, אע"פ שכל ד' הלשונות הם לשונות של גאולה, מ"מ, בב' מדריגות הראשונות לא נתפרש עדיין לשון גאולה, לפי שענין הגאולה הוא היציאה מהמיצר, ובב' בחינות הראשונות הרי הוא נמצא במיצר עדיין, דלא מבעי בבחי' והוצאתי, שלהיותו המשכת אור הממלא שמתלבש בעולמות, אור מוגבל, הרי פשיטא שהוא נמצא במיצר עדיין, אלא גם בבחי' והצלתי, שהו"ע המשכת אור הסובב, הרי כיון שאופן ההמשכה הוא בדרך מקיף, הנה עם היות שכאשר האור מאיר אצלו הוא אור בלתי מוגבל, מ"מ, להיותו בדרך מקיף, שייך שיתעלם האור ממנו, וישאר בהמיצר. אמנם, ע"י התורה שפועלים יחוד סובב וממלא, שזהו ע"ד מקום הארון אינו מן המדה⁵⁸, הגם שהי' אמתיים וחצי ארכו וגו'⁵⁹, שזהו"ע יחוד גבול וכלי גבול, שבהגבול עצמו מאיר בחי' הבל"ג, הנה זהו"ע הגאולה, שיוצא מהמיצר לגמרי, ועז"נ וגאלתי.

והענין בעבודה, דהנה ידוע⁶⁰ שיש ב' דעות, דעת עליון ודעת תחתון, דעת עליון שלמעלה יש ולמטה אין, ודעת תחתון שלמטה יש ולמעלה אין. וידוע שב' דעות אלו הם באלקות גופא, והיינו, שבבחי' אור הסובב היא דעה העליונה שלמעלה הוא אמיתית המציאות, וכל מה שחוץ ממנו הרי זה אין ואפס. אבל באור הממלא, הרי אי אפשר לומר שלגבי' אין העולמות תופסים מקום כלל, דמאחר שמתלבש בתוכם להוותם הרי בהכרח שיש להם איזה תפיסת מקום, ולכן בבחי' ממלא הוא דעת תחתון שלמטה יש ולמעלה אין, שאינו מושג. אמנם כתיב⁶¹ כי א"ל דעות הוי', דיעות תרינ⁶², וא"ל הוי' כולל את ב' הדעות יחד, והו"ע יחוד סובב וממלא שנעשה ע"י התורה, וענינו בעבודה הוא המשכת יחו"ע ביחו"ת, שדוקא עי"ז נעשה קיום לעבודה דיחו"ת, כמבואר בקונטרס עץ החיים⁶³.

(57) משלי ג, יז. ראה תו"א יתרו סח, א. לקו"ת פ'

(58) יומא כא, א. ב"ב צט, א. וראה גם ראה כג, ד. ובכ"מ.

(61) שמואל"א ב, ג. שה"מ עזר"ת ע' כח.

(62) ראה תיקוני זהר תיקון סט בתחילתו. (59) תרומה כה, יו"ד. ויקהל לז, א.

(63) פרק ז.

ט) **והנה** בהיחוד דסובב וממלא שנעשה ע"י התורה יש ב' בחינות. ויובן בהקדם הטעם שבכח התורה לפעול היחוד דסובב וממלא, שזהו לפי שהתורה היא בחי' חכמה, דאורייתא מחכמה נפקת⁶⁴, ובחכמה שורה אוא"ס הסוכ"ע באופן שמאיר בפנימיות⁶⁵ (שהרי בדרך מקיף הרי את השמים ואת הארץ אני מלא), ולכן היא ממשכת גם את המקיף בפנימיות. אמנם, הענין דאורייתא מחכמה נפקת הרי זה רק שנפקת מחכמה, אבל עצם שרשה הוא מבחי' עצמות א"ס⁶⁶, וזוהי בחי' הב' שבתורה, שממשכת לא רק בחי' הסובב, אלא גם בחי' עצם האור שלמעלה מבחי' הסובב, והו"ע המשכת היו"ד וקוצו של יו"ד. ועז"נ ולקחתי אתכם, שזהו כענין אותי אתם לוקחים⁶⁷, דהיינו המשכת העצמות.

י) **וזהו** ענין ד' לשונות של גאולה שבאים ע"י ד' הבחינות שבתשובה הקשורים עם ד' אותיות שם הוי', דכיון שגם את העולם נתן בלבו של אדם, לכן כאשר האדם פועל בעצמו ד' הבחינות בתשובה, אזי נמשכים גם ד' הלשונות של גאולה. אמנם כתיב⁶⁸ ויקרא הוי' הוי', שהם הוי' דלתתא והוי' דלעילא⁶⁹, ולכן יש ב' פעמים ד' לשונות של גאולה, ביציאת מצרים, שאז הי' גילוי ד' אותיות הוי' דלתתא, ובגאולה העתידה, שאז יהי' גילוי ד' אותיות הוי' דלעילא. והענין בזה, דהנה, כשם שגלות מצרים הי' הכנה למ"ת, שאז נתגלה רק גליא דתורה (אבל טעמי תורה לא נתגלו), שהו"ע גילוי שם הוי' דלתתא, הנה כמו"כ אריכות גלות זה האחרון הוא הכנה לגילוי פנימיות התורה שיתגלה לעתיד⁷⁰, וכמ"ש⁷¹ ישקני מנשיקות פיהו, ופירש"י שקאי על טעמי תורה שיתגלה לעתיד, שזהו"ע גילוי שם הוי' דלעילא. ולכן, כשם שביציאת מצרים היתה צריכה להיות העבודה בד' אופני התשובה כדי לגלות את ד' הלשונות של גאולה השייכים לשם הוי' דלתתא, הנה כמו"כ צריכה להיות עכשיו העבודה בד' אופני התשובה באופן נעלה יותר שע"ז יתגלו ד' הלשונות של גאולה השייכים לשם הוי' דלעילא. וכיון שכל הגילויים דלעתיד תלויים במעשינו ועבודתינו עכשיו⁷², צריכה להיות עכשיו ההכנה לגילוי פנימיות

64) זהר ח"ב סב, א. א. פה, א. א. קכא, א.
 65) ראה לקו"ת קרח נג, ב.
 66) ראה לקו"ת במדבר ז, א. אודה"ת
 67) ראה שמור"ר ר"פ תרומה. תניא פמ"ז.
 68) תשא לד, ו.
 69) זהר ח"ג קלח, רע"א (באד"ר). תו"א ועוד.
 70) ראה תו"א ר"פ שמות (מט, א).
 71) שה"ש א, ב.
 72) תניא רפ"ז.
 לקו"ת שלח מח, סע"ד ואילך.

התורה דלעתיד, והיינו ע"י הפצת המעיינות דפנימיות התורה⁷³, שמצוה לגלות זאת החכמה⁷⁴, ובפרט בדור האחרון שנעשה חובה והכרח, כיון שזוהי ההכנה לגילוי פנימיות התורה שיתגלה בגאולה העתידה ע"י משיח צדקנו בקרוב ממשי⁷⁵.

74) תניא אגה"ק סכ"ו (קמב, ב).
75) ראה גם ד"ה והמשכילים יזהירו תש"כ פ"ב (תו"מ חכ"ח ע' 29 ואילך). וש"נ.

73) ראה אגה"ק דהבעש"ט שנדפסה בסוף ספר בן פורת יוסף; ספר גנוזי נסתרות (ירושלים, תרפ"ד) ח"א סימן סה. כתר שם טוב (הוצאת קה"ת) בתחילתו. ובכ"מ.